

Ortadoğu'da Kürtler 2014

Zana Baykal

[Arş.Gör., Sakarya Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Merkezi]

Özet

2014 yılı Ortadoğu'daki Kürt Sorununun daha önce hiç olmadığı kadar tartışıldığı ve uluslararasılaştığı bir yıl olmuştur. 2014'ün ilk yarısında Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) Irak merkezi yönetiminden bağımsız bir şekilde gerçekleştirmeye çalıştığı petrol ihracı uluslararası camiada oldukça tartışılan bir konu olmuştur. Petrol ihracı girişimlerinin akabinde IKBY Başkanı Mesud Barzani'nin Irak'tan ayrılma isteklerini açıkça ifade etmesi de Kürt Sorununu uluslararası camianın gündemine getirmiştir. 2014'ün ikinci yarısında ise Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) örgütünün Musul, Kerkük ve Şengal bölgelerine saldırması ile şiddetli çatışmalar başlamıştır. Bu çatışmalarda IKBY İŞİD'e karşı oluşturulan uluslararası koalisyonun desteğini almış ve birçok ülke IKBY'ye silah yardımıyla bulunmuştur. İŞİD'in Suriye'de Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı Kobani'ye saldırması ile uluslararası koalisyon sahada İŞİD'le çatışan Halk Savunma Güçleri (YPG) güçlerine hava desteğiyle yardım etmeye başlamıştır. Yine IKBY'nin peşmerge güçleri de ağır silahları ile Türkiye üzerinden Kobani'ye geçerek Kobani'deki YPG savaşçılarına destek sağlamıştır. Bu çatışmalar yüzbinlerce Kobanili Kürdün Türkiye'ye sığınmasına yol açmıştır. Suriye ve Irak'taki Kürtlerin aksine Türkiye'de ise Türk Silahlı Kuvvetleri ile PKK mensupları arasında çatışmalar yaşanmamış; PKK ve Abdullah Öcalan ile görüşmeler devam etmiştir. Fakat 6-7 Ekim tarihlerinde Türkiye'nin Kürt yoğunluklu illerinde Türkiye'nin Kobani politikasına karşı protesto gösterileri düzenlenmiştir. Gösteriler şiddetli çatışmalara dönmüş ve olaylarda 50 kişi yaşamını yitirmiştir. İran'daki Kürtler ise cezaevlerindeki açlık grevleri ve idamlarla gündem olmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi (IKBY) | Petrol | İŞİD | Kobani | Çözüm Süreci

The Kurds in the Middle East in 2014

Abstract

2014 became a year that Kurdish issue in the Middle East had never been talked and internationalized than ever before. KRG's trying to export oil independently from Iraqi central government has been a central issue of international community in the first half of the 2014. After that attempt, publicly declare of desire to divorce from Iraq by KRG President Masoud Barzani has brought the Kurdish issue to the international community's agenda also. Violent clashes began in the second half of the year after ISIL attacked Mosul, Kirkuk and Shengal regions. In these clashes, KRG has received the support of the international coalition which is formed against ISIL and a lot of countries helped KRG by providing arm to her. International coalition forces have supported People's Protection Units (YPG) by airstrikes which was battling on the ground after attacks of ISIL to the Kurdish inhabited city of Kobani. Peshmerga forces of KRG have also supported YPG fighters both with artillery and human force by passing through Turkey's territory. These clashes has led hundreds of thousands Kurds of Kobani to seek asylum in Turkey. On the contrary of the Kurds of Iraq and Syria there has not been any armed clashes between Turkish Armed Forces and PKK members and negotiations have continued with PKK and Abdullah Ocalan. However protest demonstrations have been organized in the Kurdish inhabited cities against the Kobani policy of Turkey in 6-7 October. The protest has been turned to the violent including clashes and 50 people died. The Kurds of Iran has become point of order with executions and hunger strikes in the prisons.

Keywords: Kurdistan Regional Government of Iraq (KRG) | Oil | ISIL | Kobane | Peace Process

Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi¹

Petrol İhracı Anlaşmazlığı

2014 yılının ilk gününde İKBY-Türkiye boru hattı faaliyete geçmiş ve petrol Türkiye'ye doğru akmaya başlamıştır.² Irak merkezi yönetimi İKBY'nin bu ihracının "petrol kaçakçılığı" olduğunu vurgulamış ve Türkiye'yi de petrol kaçakçılığına yardım etmekle suçlamıştır. Irak merkezi yönetimi petrolün kendi onayı alınmadan ihraç edilmesine İKBY'nin 2014 yılı bütçesini keserek karşılık vermiştir. Böylece iki taraf arasında ipler daha da gerilmiş; taraflar sert açıklamalarla birbirlerini suçlamıştır. İKBY Başkanı Mesud Barzani "Kimseyi tehdit etmek istemiyoruz. Ancak Bağdat hükümeti, aynı tavrını sürdürecektir olursa beklemediği bir cevapla karşı karşıya kalacaktır" açıklamasında bulunmuştur. Aynı açıklamada Irak'ta demokrasi, federalizm ve birlikte yaşamın geriye doğru gittiğini ve birlikte yaşamak için hiçbir gerekçenin kalmadığını da ifade etmiştir.³ İKBY petrol ihraç etme yetkisi bulunduğu anda ısrar etmiş ve geri atmamıştır. Diğer yandan kesilen bütçesi nedeniyle memur maaşlarını ödeyememesi ve bazı projelerin durması İKBY'yi ekonomik darboğazla karşı karşıya bırakmıştır.⁴

İKBY ile Irak merkezi yönetimi heyetleri Irak Kürdistan Bölgesi'nden Ceyhan'a akan petrolün durumunu müzakere etmeye başlamışlardır. Söz konusu petrol Ceyhan'da depolanmaya başlanmış ve taraflar arasında bir anlaşma sağlanması beklenmiştir. Fakat Ceyhan'daki depolanmanın kapasitesine ulaşması ve müzakerelerin hiçbir sonuca varamaması üzerine petrol 22 Mayıs 2014'te uluslararası piyasaya sunulmuştur.⁵ Irak merkezi yönetimi petrolün "kaçak olarak satıldığını" iddia etmiş ve bu petrolü satın alacak şirketlerin de kaçakçılık suçlamasıyla karşı karşıya kalacağını söylemiştir. Petrol şirketlerinin Irak'taki petrol faaliyetlerinden men edilmekle tehdit edilmesi üzerine petrolün potansiyel alıcıları azalmıştır.⁶ İlk tanker United Leadership

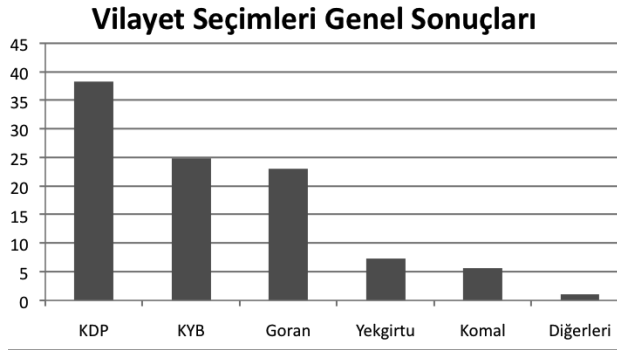
Ceyhan'dan petrolü almış fakat süren sert tartışmalar sebebiyle akıbeti belirsiz kalmıştır. IKBY yetkilileri bu ilk satışı Almanya ve İtalya'ya yapıldığını söylemiş⁷ fakat gemi Akdeniz'de iki hafta zikzak çizdikten sonra Fas'a yönelmiştir. Fas karasularında demirleyen geminin yükünü boşaltıp boşaltmadığı anlaşılamamıştır.⁸

İkinci tanker United Emblem 9 Haziran 2014'te petrolü almış ve Malta'ya doğru yol almaya başlamıştır. Fakat tanker bir limanda demirlemek yerine petrolü Malta açıklarında SCF Altai adlı başka bir tankere nakliye etmiştir. SCF Altai ise petrolü İsrail'in Aşkelon Limanı'na ulaştırmış ve yükünü burada boşaltmıştır. Böylece söz konusu petrolün ilk alıcısı İsrail olmuştur.⁹ Üçüncü yükleme de 20 Haziran'da tekrar United Emblem tankerine yapılmış ve tanker Malezya'ya doğru yol almıştır. Bu tanker de Malezya açıklarında yükünü başka bir tankere nakletmiştir. Nakil yapılan tankerin nereye vardığı ise açıklanmamıştır.¹⁰ Dördüncü tanker Kamara tankeri de Malta açıklarında yükünü United Carrier adlı başka bir tankere nakletmiş ve nakil edilen gemi Hırvatistan'da yükünü boşaltmıştır.¹¹ Beşinci tanker United Kalavrtta ise 23 Haziran'da Ceyhan'dan ABD'ye doğru yola çıkmıştır. 1 milyon varil petrol taşıyan tanker Teksas'ın Galveston Limanı'na yaklaşırken Güney Teksas Eyalet Mahkemesi söz konusu petrole yasal olmadığı gerekçesiyle el konulmasına karar vermiştir. Mahkeme bu kararı Irak merkezi yönetiminin şikayeti üzerine almıştır. Ancak tanker uluslararası sularda bulunduğundan el koyma işlemi gerçekleşmemiştir.¹² Daha sonra yükleme yapılan tankerler alıcısını bulsa da alıcıların kim olduğu açıklanmamıştır. Türkiye Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı 14 Şubat 2015'te yaptığı açıklamada Irak Kürdistan Bölgesi'nden Türkiye'ye 42 milyon varil petrolün ulaştığını ve toplamda 51 tankerin yüklendiği dile getirmiştir.¹³

Irak merkezi yönetimi görüşünde ısrar etmiş ve söz konusu sevkiyatın engellenmesi için Irak Federal Yüksek Mahkemesi'ne başvurmuştur. Fakat mahkemeden çıkan sonuç IKBY lehine olmuştur. Mahkeme 26 Haziran'da oy birliğiyle aldığı kararla IKBY'nin petrol ihracına yönelik herhangi bir yaptırımını reddetmiştir.¹⁴ Karar üzerine IKBY Doğal Kaynaklar Bakanı Aşti Hawrami Irak Petrol Bakanı Abdülkerim Luaibi'ye mektup yazarak petrolün alıcısı şirketlerin tehdit edilmesinden vazgeçilmesini istemiştir.¹⁵ Ağustos ayında Irak Başbakanı Nuri El-Maliki'nin istifasından sonra yerine geçen Haydar El-Abadi ile de bu konuda görüşmeler devam etmiştir. Uzun görüşmelerden sonra 14 Kasım'da bir anlaşmaya varıldığı duyurulmuştur. Anlaşmaya göre Irak merkezi yönetimi IKBY'ye 500 milyon dolar ödeme yapacak; IKBY de günlük 150 bin varil petrolü Irak merkezi yönetimi kontrolünde yapacaktır. Ayrıca kalıcı bir çözüm bulunması için görüşmelerin devam edeceği duyurulmuştur.¹⁶

Vilayet Seçimleri ve Yeni IKBY Hükümetinin Kurulması

2014 yılı içerisinde IKBY'deki önemli gelişmelerden biri de vilayet seçimleri olmuştur. IKBY 2005 yılında yasal statü kazandıktan sonra vilayet seçimlerinin her dört yılda bir tekrarlanması gerekmekte idi fakat aradan 9 yıl geçmesine rağmen seçimler bir türlü gerçekleşmemişti. Çeşitli nedenlerle ertelenen seçimler nihayet 30 Nisan'da gerçekleşti.¹⁷ IKBY'nin Erbil, Duhok ve Süleymaniye vilayetlerini kapsayan seçimde parti veya kişiler toplam 2.129.84 seçmeni etkilemeye çalışmışlardır. Bu doğrultuda Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) uzunca bir süredir Almanya'da tedavi gören parti lideri Celal Talabani'nin oy verme işlemi sırasında çekilmiş bir video kaydını yayınlarak seçmenleri etkilemeye çalışmıştır.¹⁸ 22 Mayıs 2014'te açıklanan seçim sonuçlarına göre Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) %38,34, Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) %24,8, Değişim Hareketi (Goran) %23,3, Kürdistan İslami Birliği (Yekgirtu) %7,32, Kürdistan İslami Grubu (Komal) %5,53 oranında oy almıştır.¹⁹

Vilayetlerde ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında ise başkent Erbil'de KDP %49,31 ile birinci; KYB %22,31 ile ikinci; Goran %14,31 ile üçüncü; Komal %7,66 ile dördüncü; Yekgirtu ise %3,67 ile beşinci parti olmuştur. Erbil vilayetinin 30 sandalyesinin 25 sandalyesini bu partiler oy oranlarına göre paylaşmışlardır. Geriye kalan 5 sandalye ise Türkmen, Asuri ve Hristiyanlara ayrılmıştır. Bu sandalyelerden 3'ünü Türkmenler, birini Asuriler, diğerini Hristiyanlar kazanmışlardır. Duhok vilayetinde ise KDP %73,32 ile birinci; Yekgirtu %12,75 ile ikinci; KYB %8,37 ile üçüncü; Goran %4,69 ile dördüncü parti olmuştur. Süleymaniye vilayetinde ise Goran %40,55 ile birinci; KYB %35,94 ile ikinci; KDP ile %9,77 üçüncü; Yekgirtu %7,45 ile dördüncü; Komal %6,28 ile beşinci parti olmuştur.²⁰ Seçim sonuçlarına göre Erbil ve Duhok'ta KDP valileri atarken Süleymaniye'de KYB ile Goran arasında koalisyon oluşmuştur.²¹ 11 Aralık'ta ilan edilen koalisyona göre 4 yıllık dönemin ilk iki yılında vali KYB'den diğer iki yılında ise Goran'dan olacaktır.²²

18 Haziran'da ise IKBY'nin yeni hükümeti ilan edilmiştir. Hükümetin kurulması için vilayet seçimleri sonrası nasıl bir tablonun ortaya çıkacağı beklenmişti. Güç dağılımında büyük değişimler meydana getirmeyen vilayet seçimlerinden sonra yeni hükümet ilan edilmiştir. Hükümeti kurmakla görevlendirilen Neçirvan Barzani'nin 19 bakandan oluşan bakanlar listesi mecliste kabul edildi. Yeni hükümetin Başbakanı Neçirvan Barzani olurken yardımcısı da Qubad Talabani olmuştur. Daha önceki hükümetler hep KDP ile KYB arasında kurulurken ilk kez bu hükümette Goran da yerini almıştır. Kurulan sekizinci kabinede bütün parti ve azınlıklara da bakanlıklar verilmiştir. Yeni hükümetin onay almasından sonra Neçirvan Barzani ““Bütün partilerin içerisinde yer aldığı güçlü bir hükümet kurduk. Yeni dönemde halkımıza verdiğimiz sözleri yerine getireceğiz. Ayrıca merkezi Bağdat hükümetiyle yaşadığımız sorunları çözeceğiz” açıklamasında bulunmuştur.²³

Kerkük ve Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) Saldırıları

6 Haziran 2014'te Irak Şam İslam Devleti (İŞİD)'in Musul'a saldırması ve birkaç gün içinde şehrin düşmesi üzerine IKBY'nin güvenlik gücü olan peşmerge de alarma geçmiştir. Musul'dan sonra Kerkük'e saldıran İŞİD karşısında Irak ordusu direniş göstermemiş ve Kerkük'ten geri çekilmiştir. Bunun üzerine peşmerge güçleri Kerkük şehrini kontrol altına almıştır. Kerkük'te konuşlu bulunan 12. tümenin geri çekilme esnasında bıraktığı ağır silahlara da peşmerge güçleri el koymuştur.²⁴ Buradaki petrol kuyularının güvenliği de peşmerge güçlerinin kontrolüne geçmiş ve çıkarılan petrol IKBY tarafından ihraç edilmeye başlanmıştır.²⁵ IKBY Başkanı Mesud Barzani Kerkük'ün peşmerge kontrolü altına girmesi üzerine Anayasanın 140. maddesinin fiili olarak gerçekleştirildiğini ve artık bunun üzerine konuşmayacaklarını dile getirmiştir.²⁶ Başbakan Neçirvan Barzani ise şu açıklamayı yapmıştır: “Peşmergenin, Kerkük'e girmesi, Irak Başbakanlığının isteği üzerine gerçekleşti. Irak ordusunun çökmesi üzerine bir boşluk meydana geldi. Bu boşluğu, peşmerge doldurmasaydı, İŞİD doldururdu. Bu nedenle buralara girdik. Kürdistan peşmerge güçleri, asayişi sağlamak için bu bölgelere girdi. Bu, ‘peşmerge fırsatı değerlendirip Kerkük'e girdi’ şeklinde yorumlanmasın”.²⁷ Daha sonra IKBY ile Irak merkezi yönetimi peşmerge güçlerinin Kerkük'te kalması konusunda anlaşmıştır.²⁸

1 Temmuz 2014'te IKBY Başkanı Mesud Barzani ilk kez açıkça bağımsızlık istediklerini ilan etmiş ve şöyle demiştir: “Bundan sonra, bunun [bağımsızlığın] amacımız olduğunu saklamayacağız. Irak şu anda fiilen bölünmüş durumda. Bizim, ülkenin yaşadığı bu trajik durumun içerisinde mi kalmamız gerekiyor? Bağımsızlığa karar verecek olan ben değilim. Halktır. Bir referandum yapacağız ve bu aylar içinde olacak.”²⁹ 3 Temmuz günü IKBY Parlamentosu'nda bir konuşma yapan Barzani burada referandum için parlamentonun bir yasa çıkarmasını istemiştir. Buradaki konuşmasında “Dünyaya ne istediğimizi göstermenin zamanıdır. Bugünden bağımsızlık ilan edeceğiz şeklinde bir durum söz konusu değildir. Ancak ne yapacağımıza karar vermeliyiz. Parlamento her ihtimale karşı hazır olmalıdır” demiştir.³⁰

3 Ağustos günü IŞİD dini bir azınlık olan Ezidilerin yaşadığı Şengal bölgesine saldırmış ve burayı ele geçirmiştir. Buradaki kadın ve çocukları kaçırmış ve toplu infazlar gerçekleştirmiştir. IŞİD saldırılarından kaçabilen binlerce kişi evlerini terk edip Sincar dağına sığınmıştır. Burada IŞİD çemberi altında kalan Ezidiler günlerce mahsur kalmış ve havadan yardım ulaştırılmaya çalışılmıştır. Ezidilerin mahsur kalması ve IŞİD'in Irak Kürdistan Bölgesi'ni tehdit eder hale gelmesi üzerine ABD de harekete geçmiş ve hava operasyonları yapmaya başlamıştır.³¹ Daha sonra peşmerge, PKK güçleri ve Halk Savunma Birlikleri (YPG)'nin ortak operasyonu sonucu bir kara koridoru açılmış ve mahsur kalan Ezidiler önce Rabia bölgesinden Suriye'ye geçmiş, daha sonra Duhok üzerinden tekrar Irak Kürdistan Bölgesi'ne dönmüşlerdir. 21 Aralık'ta Şengal kent merkezi ile çevresi YPG ve peşmerge koordinasyonu ile kurtarılmıştır. Şengal operasyonunda hava saldırılarının IŞİD'in geri çekilmesinde etkili olduğu da ifade edilmiştir.³²

Ayrıca çeşitli saldırılarla IŞİD; Zumar, Mahmur ve Celewla bölgelerini ele geçirmişti. Sonraki çatışmalı süreçte peşmerge güçleri buraları tekrar kurtarmayı başarabilmiştir.³³ Bu çatışmaların bazılarında PKK da askeri güç göndererek yer almıştır.³⁴ Yine Musul barajı da peşmerge ile koalisyon bombardımanlarının koordinasyonu ile geri alınmıştır.³⁵ IŞİD'le savaşta IKBY birçok üst düzey askeri komutanını da kaybetmiştir. 10 Aralık'ta açıklanan rakamlara göre 727 peşmerge hayatını kaybetmiş; 3564 peşmerge yaralanmış ve 34 rütbeli asker de kaybolmuştur.³⁶ Ayrıca IŞİD 19 Kasım günü Erbil Valiliği'ne bir araçla intihar saldırısı gerçekleştirmiş ve eylemde dört kişi yaşamını yitirmiştir.³⁷ Diğer yandan IŞİD'le savaşta birçok ülke IKBY'nin yanında durmuş ve askeri yardımda bulunmuştur. IŞİD'le savaşta IKBY'ye ilk silah yardımını İran yapmıştır. Daha sonra IŞİD karşıtlığında birleşen uluslararası koalisyon ülkeleri de çeşitli şekillerde IKBY'ye askeri yardımda bulunmuştur. ABD, Fransa, İngiltere, Almanya, İtalya, Kanada, Yunanistan, Macaristan, Çek Cumhuriyeti askeri yardım yapmış,³⁸ Arnavutluk, Hırvatistan, Danimarka, askeri yardımda bulunma taahhüdünde bulunmuş,³⁹ Belçika ise insani yardım göndermiştir.⁴⁰

Savaşla birlikte IKBY büyük bir mülteci akınıyla da baş başa kalmıştır. İlk mülteciler Suriye iç savaşından kaçıp gelen grup iken ikinci büyük mülteci grubu IŞİD saldırılarından kaçan Iraklılar olmuştur. Özellikle IŞİD'in Musul işgali ile birlikte Irak içerisinden Irak Kürdistan Bölgesi'ne doğru büyük akınlar başlamıştır. Daha sonra IŞİD'in Suriye içerisindeki Kobani saldırıları yeni bir mülteci dalgası daha yaratmış ve binlerce insanın Irak Kürdistan Bölgesi'ne sığınmasına neden olmuştur. Yine Ezidilerin IŞİD tarafından saldırıya uğraması da başka bir mülteci grubu oluşturmuştur. 1 Eylül'de açıklanan rakamlara göre IKBY'ye 1.4 milyon mülteci sığınmıştır. Bu rakamın 850.000'ini Iraklılar; 551.000'ini Suriyeliler oluşturmaktadır. Mültecilerin büyük çoğunluğu Duhok'ta iken bir kısmı Erbil, Kerkük ve Süleymaniye'de bulunmaktadır. 5 milyon civarında nüfusu bulunan IKBY için bu durum maddi sıkıntılarının yanında demografik problemler de ortaya çıkarmaktadır.⁴¹

Suriye Kürtleri

Kanton İlanları

2013 yılının sonlarında PKK ideolojisini benimseyen Demokratik Birlik Partisi (PYD) ile Kürdistan Demokrat Partisi KDP çizgisine yakın gruplar arasında karşılıklı sert açıklamalar yapılmıştı. Erbil anlaşması ile oluşturulan Kürt Yüksek Konseyi ise 9 Aralık 2013'te PYD'nin çekilmesi ile dağılmıştı.⁴² Süregiden anlaşmazlık üzerine PYD denetimi altında tuttuğu Cizire'de 21 Ocak'ta, Kobani'de 27 Ocak'ta ve Afrin'de 29 Ocak'ta kanton yönetimleri ilan etti.⁴³ Her ne kadar özerk yönetimlerin ilanı ocak ayında olsa da bunun ilanına yönelik çalışmalar 2013 yılının Kasım ayında yapılmaya başlanmıştı. İlane giden süreçte kurucu meclis oluşturulmuş; bu meclise bağlı geçici yasama meclisi "Toplumsal Sözleşme" adını verdiği anayasayı kabul etmiştir. Söz konusu toplumsal sözleşme Suriye Kürt bölgelerini 3 kantona ayırmış ve kantonları Suriye'nin bir parçası olarak kabul etmiştir. Ayrıca her kantonda 20 bakanlık, %40 cinsiyet kotası, Süryanilere pozitif ayrımcılık ve eşbaşkanlık uygulamaları planlanmıştır. Üyelerinin çoğunluğunun PYD'li olduğu Halk Savunma Birlikleri (YPG) de özerk yönetimlerin silahlı gücü olarak belirlenmiştir.⁴⁴

Bütün bu süreç ve gelişmeler PYD ile Irak KDP'sine yakın Suriyeli Kürt partiler arasındaki anlaşmazlıkları da derinleştirmiştir. Irak KDP lideri Mesud Barzani de kanton yönetimlerini tanımayacaklarını ifade etmiştir.⁴⁵ Nisan ayında bütün kantonlarda geçerli olacak şekilde kabul edilen siyasi partiler yasası da gerginliği artırmıştır. Bu yasa ile partilerin kantonlar dışında herhangi bir parti, örgüt ve siyasi yapıyla ilişki içinde olması, benzer çalışma yürütmesi ve askeri yapılanmaya gitmesi yasaklanmıştır. Yaptırımların da yer aldığı bu yasayı Suriye Kürdistan Demokrat Partisi kendi çalışmalarının engellenmesi amacıyla çıkarıldığını ifade etmiştir.⁴⁶ Diğer yandan Irak KDP'sine yakın 4 Suriye Kürt partisi de nisan ayında Suriye Kürt Demokrat Partisi adı altında birleşmiştir.⁴⁷ Erbil'de bulunan bu parti yöneticilerinin Suriye'ye geçişleri sırasında kanton yönetimlerinin polis gücü Asayiş tarafından gözaltına alınmaları da Kürt partileri arasındaki ilişkileri gerginleştirmiştir.⁴⁸

Nisan ayında IKBY'nin Cizire kantonu ile olan sınırında 17 kilometre uzunluğunda hendek kazması başka bir gerginlik alanı olmuştur. Irak KDP'si yaptığı açıklamada Semelka sınır kapısının sivil geçişlere açık olduğu hendeğin amacının ise IŞİD militanlarının otomobil ile geçişlerinin ve kaçakçılığın önlenmesi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca hendek kararının IKBY hükümeti tarafından alındığı vurgulanmıştır. Cizire Kantonu ise bunun asıl amacının kantonları sindirmek olduğunu ileri sürmüştür. Sınırın Suriye tarafında hendeklere karşı protesto gösterileri düzenlense de kazılar devam etmiştir.⁴⁹

Kobani Saldırıları ve Kürtler Arası İşbirliği Arayışları

Yaşanan gerginlikler IŞİD saldırıları ile bir kenara bırakılmış ve birlikte hareket etmenin imkanları derinleştirilmeye çalışılmıştır. 10 Haziran'da IŞİD'in Musul'u ele geçirmesinden sonra Irak ordusu Suriye tarafında YPG'nin kontrolünde Tıl Koçer sınır kapısının hemen karşısında bulunan Rabia sınır kapısından çekilmiştir. Bunun üzerine YPG güçleri Irak sınırından içeri girmiş ve Rabia kapısını kontrol altına almıştır.⁵⁰ Daha sonra peşmerge güçlerinin buraya ulaşması üzerine kapı YPG ile birlikte kontrol edilmeye başlanmıştır.⁵¹ Yine Rabia kenti de peşmerge ve YPG ortak operasyonlarıyla kurtarılmıştır.⁵² IŞİD'e karşı oluşan söz konusu askeri işbirliği Kobani kuşatmasıyla daha da derinleşmiştir. IŞİD 2 Temmuz'da ağır silahlarla Kobani'ye saldırıya başlamış 16 Eylül'de ise genel taarruzla kent merkezini kuşatmıştır.⁵³ Bunun üzerine kent merkezine doğru çekilen YPG güçleri sokak savaşlarına başlamıştır.⁵⁴ Mesud Barzani 19 Eylül'de uluslararası topluma Kobani için yardım çağrısında bulunmuştur.⁵⁵ Geri çekilen YPG güçlerine IKBY silah yardımında bulunmuştur.⁵⁶ 28 Eylül'de IŞİD saldırıları karşısında daha da geri çekilen YPG güçlerine ABD de hava saldırılarını Suriye'de gerçekleştirecek yardım etmiştir.⁵⁷ Böylece IŞİD'in ilerleyişi durdurulabilmiştir. Yine 19 Ekim'de ABD, YPG güçlerine havadan silah yardımında da bulunmuştur.⁵⁸ 1 Kasım'da ise 150 kişilik peşmerge gücü Türkiye üzerinden Kobani'ye ulaşmış ve burada YPG birlikleri ile birlikte IŞİD'e karşı savaşmaya başlamıştır.⁵⁹ 29 Aralık'ta açıklanan bilançoya göre bu savaşta 537 YPG/YPJ savaşçısı hayatını kaybetmiştir.⁶⁰

Bu askeri işbirliği siyasi alanda da Kürt partileri arasında işbirliği imkanını artırmıştır. Kobani saldırıları sırasında IKBY Başkanı Mesud Barzani PYD ile ABD arasında arabulucu olmuş ve koalisyon desteğinin sağlanmasında rol oynamıştır.⁶¹ 17 Ekim'de ise IKBY Parlamentosu hükümetin Suriye Kürt partilerini desteklemesi konusunda tavsiye kararı almıştır.⁶² 22 Ekim'de ise PYD'nin içinde bulunduğu TEV-DEM ile Irak-KDP'sine yakın partilerin içinde bulunduğu ENKS arasında Duhok Anlaşması imzalanmıştır. 9 gün süren toplantıların ardından imzalanan anlaşmada ortak yönetim ortak güç ve siyasi birlik konusunda anlaşmaya varılmıştır. 18 temsilciden oluşması kararlaştırılan siyasi karar mekanizmasına TEV-DEM'den 12 temsilci, ENKS'den 12 temsilci seçilmiştir. Seçilen 24 temsilcinin geriye kalan 6 temsilciyi belirlemesi kararlaştırılmıştır. Anlaşmadan sonra Mesud Barzani Duhok Anlaşması'nın düşmanlara bir cevap olduğunu dile getirmiştir.⁶³

Türkiye Kürtleri

Çözüm Süreci

2014 yılında da devletin çeşitli kurumları aracılığıyla İmralı Cezaevinde tutuklu bulunan PKK lideri Abdullah Öcalan ile temaslar devam etmiştir. Yine Halkların Demokratik Partisi'nden (HDP) oluşan heyet bu yıl içerisinde de devlet yetkilileri, İmralı ve Kandil arasında mekik dokumaya devam etmiştir.

Bu yıl içerisinde inişli, çıkışlı ve bazen de sancılı zamanlar yaşayan çözüm süreci 2014 yılının sonuna gelindiğinde görüşmelerle sürmektedir.

11 Ocak'ta İmralı adasında Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) heyeti ile Abdullah Öcalan arasındaki 14. görüşme gerçekleşmiştir. Bu görüşmede Öcalan "Savaş bir cehennem ise barış cennettir. Biz, bir ayağımızı cehennemden çıkarttık ama diğer ayağımızı da çıkarma konusunda ortaya konan engeller mani olduğu için arafta beklemekteyiz."⁶⁴ diyerek istenilen adımların atılması için çağrıda bulunmuştur. 15. görüşmeye bağımsız milletvekili Leyla Zana da katılmış ve Abdullah Öcalan IKBY Başkanı Mesud Barzani'ye ileilmek üzere heyete bir mektup vermiştir.⁶⁵ 6 Şubat'ta Aydınlik Gazetesi'nde Abdullah Öcalan'ın 1999 yılında yakalandıktan sonraki sorgu görüntüleri yayımlanmıştır.⁶⁶ Görüntülerin içeriği yaygın şekilde tartışılrsa da çözüm süreci bu tartışmalardan etkilenmemiştir. 12 Şubat'ta BDP Genel Başkanı Selahattin Demirtaş'ın "Seçimden sonra sadece fuar ya da kültür merkezi inşa etmeyeceğiz. Asıl inşa edilecek şey demokratik özerkliliktir" demesi yeni tartışmalara yol açmıştır.⁶⁷ 2014 yılının Nevruz'unda ise Öcalan barış çağrısı yinelemiş ve "Tarih bize göstermiştir ki eğer kararlı bir barış önderliği sergilenmezse tarihsel sorunlar bildiğini okur ve genellikle çok kayıplı dönüşümlerle cevaplarını üretirler. Önümüzde en yakıcı bir şekilde cevap bekleyen şey, birbirini tekrarlayan darbelerle mi yoksa tam ve radikal bir demokrasiyle mi yola devam edeceğimiz sorusudur" demiştir.⁶⁸ 28 Nisan'da ise BDP milletvekilleri Türkiyelileşme şiarıyla HDP'ye geçmişlerdir.⁶⁹

19 Mayıs'ta bir grup kadın çocuklarının kandırılarak dağa götürüldüğü gerekçesiyle Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi önünde oturma eylemi başlatmıştır.⁷⁰ 10 gün süren eylemden sonra BDP yetkilileri aracılığıyla PKK yöneticileri ile temaslar gerçekleşmiştir. Kandil'den yapılan açıklamada çocukların kaçırılmadığı gönüllü olarak saflarına katıldığı ifade edilmiştir.⁷¹ Abdullah Öcalan da heyetle yaptığı görüşmede söz konusu çocuklara silah verilmemesini, isteyenlerin aileleriyle görüştürülmelerini ve dağda kalmak istemeyenlerin dönüşüne imkan verilmesini istemiştir.⁷² 6 Haziran'da Diyarbakır'da birçok akademisyen gazeteci ve sivil toplum kuruluşunun katıldığı çözüm süreci çalıştayı gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda İçişleri Bakanı Efkân Ala "bireyin doğuştan gelen bireysel haklarını vererek" sorunun çözüleceğini ifade etmiştir.⁷³

27 Nisan ise çözüm sürecinin gergin geçtiği tarihlerden olmuştur. Bu tarihte Diyarbakır'ın Lice ilçesinde PKK'nın gençlik örgütü Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi (YDG-H) Kalekol yapımı protesto etmek için Diyarbakır-Bingöl karayolunu trafiğe kapatmıştır.⁷⁴ Bunun üzerine günlerce süren bir gerginlik başlamış ve protestolar çatışmaya dönmüştür. Jandarma ile göstericiler arasında yaşanan çatışmada 9 asker yaralanmış, iki uzman çavuş da kaçırılmıştır.⁷⁵ Uzman çavuşlar HDP'lilerin aracı olması ile 1 Mayıs'ta serbest bırakılmıştır.⁷⁶ 26 Mayıs'ta yine aynı yerde aynı grup tarafından yol kapatma eylemi düzenlenmiştir. Bunun üzerine yeniden başlayan çatışmalarda 7 asker yaralanmış⁷⁷ ve bir uzman çavuş kaçırılmıştır.⁷⁸ Silahların kullanıldığı gösterilerde 5 Haziran'da 3 asker daha yaralanmıştır.⁷⁹ 7 Haziran'da yaşanan

çatışmalarda ise 2 gösterici hayatını kaybetmiş, 4 kişi de yaralanmıştır.⁸⁰ 8 Haziran'da ise hayatını kaybeden göstericilerden biri Diyarbakır'da yüksek katımlı bir gösteri ile defnedilmiştir. Defin işleminden sonra polisler ile göstericiler arasında çatışmalar çıkmıştır. Çatışmalar esnasında göstericilerden biri 2. Hava Kuvvet Komutanlığı'nın bahçesine girmiş ve bayrak direğine tırmanarak bayrağı indirmiştir.⁸¹ Bayrak indirme olayına Cumhurbaşkanı, Başbakan, Meclis Başkanı ve Genelkurmay Başkanı açıklamalarla tepki göstermiştir.⁸² Abdullah Öcalan da 10 Haziran'da İmralı'da HDP heyeti ile yaptığı görüşmede olayı provokasyon olarak nitelendirmiştir.⁸³ Daha önce kaçırılan uzman çavuş ise 21 Haziran'da serbest bırakılmıştır.⁸⁴

Temmuz ayında ise olumlu gelişmeler yaşanmıştır. 1 Temmuz'da KCK davasından tutuklu bulunan 27 kişi serbest bırakılmış, serbest bırakılanlar yaptıkları açıklamada çözüm sürecinin önemine vurgu yapmışlardır.⁸⁵ 12 Temmuz'da ise KCK ana davasında geriye kalan tutukluların da uzun tutukluluk süreleri nedeniyle tahliye edilmesi ile ana davada tutuklu kimse kalmamıştır.⁸⁶ Yine 10 Temmuz'da önemli bir gelişme yaşanmış ve TBMM'de "Terörün Sona Erdirilmesi ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun Tasarısı" kabul edilmiştir.⁸⁷ Böylece çözüm sürecinde bir eşik atlatılmış ve görüşmelere yasal çerçeve kazandırılmıştır.

Ağustos ayında yine Lice'de, ilçenin Yolçatı köyünde bulunan PKK mezarlığına PKK kurucularından birinin heykelinin dikilmesi ile gerginlikler yeniden baş göstermiştir. PKK'nın ilk silahlı eylemini gerçekleştirdiği 15 Ağustos 1984 yılının yıl dönümünde heykelin açılışı yapılmıştır. Daha sonra mahkeme heykelin yıkılmasına karar vermiş ve 19 Ağustos'ta güvenlik güçleri tarafından yıkımı gerçekleştirilmiştir. Yıkım esnasında gerçekleştirilen protesto gösterileri çatışmaya dönmüş ve olaylarda 1 gösterici yaşamını yitirmiştir. Bunun üzerine KCK yaptığı açıklamada olayı "zaten olmayan bir sürecin dinamitlenmesi" olarak ifade etmiştir.⁸⁸

Eylül ayında IŞİD'in Kobani'ye saldırması Türkiye'deki çözüm sürecini de etkilemiştir. Bu süreçte IŞİD Kobani'yi çembere almış ve yüz binlerce Kobanili Türkiye'ye sığınmıştır. KCK Türkiye'nin IŞİD'i desteklediğini iddia ederek "IŞİD'in Kobani'ye saldırılmasıyla birlikte ortada bir çatışmasızlık durumu kalmamıştır" demiş ve Türkiye'nin adım atmaması halinde ateşkesin bitirilebileceğini açıklamıştır.⁸⁹ HDP de 6 Ekim'de Kobani için sokağa çıkma çağrısı yapmış ve böylece 40'a yakın ilde protestolar başlamıştır. İki gün süren protestolar çatışmalara dönüşmüş ve 50 kişi hayatını kaybetmiştir.⁹⁰ 11 Ekim'de KCK Eşbaşkanı Cemil Bayık silahlı birliklerini Türkiye'ye geri gönderdiklerini söylemiş ve protesto sırasındaki ölümleri kastederek "Eğer böyle devam ederse, gerilla, halkımızı korumak için savaşacaktır. Gerillanın asil görevi, halkı savunmaktır." demiştir.⁹¹ Söz konusu Kobani protestoları ile birlikte çözüm süreci en kritik zamanlarından birini atlattı. Yine zaman zaman Türkiye'den Kobani'ye geçip orada YPG saflarında hayatını kaybedenlerin cenazeleri de Türkiye'ye getirilmiş ve kitlesel gösteriler eşliğinde defnedilmişlerdir.⁹²

Diğer yandan Eylül ayında açıklanan hükümet programında çözüm sürecine yer verilmiştir.⁹³ 19 Ekim’de ise Başbakan Ahmet Davutoğlu Akil İnsanlar Heyeti’yle bir toplantı yapmış ve çözüm sürecini görüşmüştür.⁹⁴ Abdullah Öcalan da 15 Ekim itibarıyla süreçte yeni bir aşamaya geçildiğini ifade etmiştir.⁹⁵ 1 Aralık’ta ise Abdullah Öcalan’ın sunduğu Barış ve Demokratik Çözüm Taslağı HDP heyeti tarafından kamuoyuna açıklandı. Bu taslak ‘yöntem’, ‘tarih ve felsefe’, ‘temel gündem maddeleri’ ve ‘eylem planı’ başlıklarından oluşmuştur.⁹⁶

PKK-Hüda-Par Çekişmesi ve Diğer Gelişmeler

2014 yılı içerisinde çeşitli sebeplerle PKK sempatanları ile Hüda-Par destekçileri karşı karşıya gelmiş ve ölümlü olaylar yaşanmıştır. Bu olaylar PKK ile Hizbullah çekişmesini yeniden canlandırmıştır. Bunlardan ilki 30 Ocak’ta Lice’de yaşanmıştır. Seçim çalışması için konvoy halinde Lice’ye giren Hüda-Par’lılar ile YDG-H’liler arasında taşlı sopalı kavga çıkmıştır. Kavga sırasında 16 kişi yaralanmış; Hüda-Par’lılara ait bir araç ateşe verilmiştir. HDP’liler bu olayı provokasyon olarak nitelendirmişlerdir.⁹⁷ Yine Hüda-Par Mardin’de bir çalışanın öldürülmesi ve bir yöneticisinin kaçırıldığını söylemiş ve bunun kendilerine karşı bir savaş ilanı olduğunu belirtmiştir.⁹⁸

Kobani protestoları sırasında Hüda-Par sempatanı bir genç Yasin Börü adlı gencin öldürülmesi de bu çekişmeyi tekrar alevlendirmiştir. Hüda-Par Yasin Börü’nün linç edilip balkondan aşağı atıldığını ve üzerinden arabayla geçildiğini iddia etmiştir. Hüda-Par daha sonra yaptığı açıklama ile protestolar sırasında 9 parti üye ve destekçisinin öldürüldüğünü ifade etmiştir.⁹⁹ Başka bir gerilim ise 29 Aralık’ta Cizre’de yaşanmıştır. Hüda-Par kendilerine yakın kişilerin ev ve işyerlerine ateş açıldığını ve yakıldığını söylemiştir. Hendeklerin kazıldığı silahlı çatışmaların yaşandığı bu gerginlikler sırasında da 3 kişi hayatını kaybetmiştir.¹⁰⁰

Çözüm süreci ve PKK-Hüda-Par çekişmesinin yanında Kürt Sorunu ile ilgili yeni gelişmeler de yaşanmıştır. Kürt Sorununun siyasal çözümünü hedefleyen iki yeni parti de bu yıl içerisinde kurulmuştur. Bunlardan birincisi; Partiya Demokrata Kürdistan Türkiye (PDK-T) olmuştur. Kuruluş dilekçesinin İçişlerine Bakanlığı’na verilmesiyle kuruluşu tamamlanan bu parti, içerisinde “Kürdistan” ismi geçen ilk legal siyasi parti olmuştur.¹⁰¹ İkinci parti ise Kürdistan Özgürlük Partisi (PAK) olmuştur. PAK’ı diğerlerinden ayıran fark ise Türkiye’den ayrılan bağımsız bir “Kürdistan” devletini savunması olmuştur.¹⁰²

İran Kürtleri

2013 yılının sonlarına doğru Hasan Ruhani’nin İran Devlet Başkanı seçilmesi İran Kürtleri arasında Kürt haklarıyla ilgili reformların gerçekleştirileceği beklentisini doğurmuştu. Fakat çok geçmeden İran’da Kürt Sorunu önceden olduğu gibi güvenlik ekseninde gündeme gelmeye başlamıştır. 2014 yılının

Nisan ayında İran, yeni bir sınır güvenlik programı başlatmış ve Kürdistan Eyaleti sınırlarını casus balonlarla korumaya başlamıştır.¹⁰³ Yine bu çerçevede IKBY sınırlarına yeni karakollar inşa etmeyi de planlamıştır.¹⁰⁴ IKBY sınırındaki Sine şehrinde bulunan sınır kapısı da güvenlik nedeniyle kapatılmıştır.¹⁰⁵ İran Kandil Dağı eteklerine kadar uzanan sınır alanında askeri kapasitesini de artırmış ve yığınak yapmıştır.¹⁰⁶

Nisan ayında İran rejim güçleri ile silahlı muhalif Kürt grupları arasında gerginlikler başlamıştır. Tahran'daki Evin Cezaevi'nde başlayan huzursuzluklar üzerine protestolar düzenlenmiş ve rejim güçleri bu protestolara müdahalede bulunmuştur. Bunun üzerine Kürdistan Özgür Yaşam Partisi (PJAK) bir açıklama yapmış ve Hasan Ruhani'nin siyasi tutsaklara özgürlük sözünü yerine getirmesini istemiştir.¹⁰⁷ Mayıs ayında ise PJAK yeni bir yapılanmaya girmiş ve Doğu Kürdistan Özgürlük Örgütü'nü (KODAR) kurduğunu ilan etmiştir. Bu örgütün KCK sistemini örnek aldığı ve amacının İran ile siyasi diyalog ve müzakere geliştirmek olduğu açıklanmıştır.¹⁰⁸ İran ise PJAK'ın terörist bir örgüt olduğunu ve onunla müzakere yapılmayacağını açıklamıştır.¹⁰⁹

Eylül ayında Kürt silahlı gruplar ile İran rejim güçleri arasında çatışmalar baş göstermiştir. 11 ve 13 Eylül'de Kürdistan Devrimcileri Partisi ile İran rejim güçleri çatışmış ve çatışmada 6 İran askeri hayatını kaybetmiştir.¹¹⁰ Kürdistan Demokrat Partisi-İran (PDK-İ) da 20 yıl aradan sonra İran güçleri ile çatışmış¹¹¹ ve bu çatışmada 6 İran askeri ile KDP-İ'ye bağlı Doğu'nun Savunucuları Birliği'nin bir üyesi hayatını kaybetmiştir. Çatışmalar IKBY sınırında ve İran'ın askeri yığınak yaptığı bölgelerde yaşanmıştır.¹¹² Aralık ayında ise İran Kürt örgütleri ile görüşüğünü resmi olarak açıklamıştır.¹¹³

2014 yılı içinde içlerinde Kürt siyasi örgütlerine üye birçok kişinin de bulunduğu idamlar gerçekleşmiştir. Bu idamlar Türkiye'de de gerçekleşen protesto eylemleri ile kınanmıştır. Van'da İran sınırında iki kez protesto eylemi ve açlık grevi gerçekleştirilmiştir.¹¹⁴ Kasım ayında ise siyasi tutuklular cezaevi şartlarını protesto etmek amacıyla açlık grevleri başlatmış ve bu grev bir ayı aşkın devam etmiştir. Daha sonra tutuklananların İran yetkilileri ile görüşmeleri üzerine açlık grevine son verilmiştir.¹¹⁵

Diğer yandan bu yıl içerisinde İran'ın Kürtlere yönelik açıklamalar da yaptığı görülmektedir. 2014 yılının başında İran'ın din, etnik ve mezhep işlerinden sorumlu Cumhurbaşkanı Yardımcısı Ali Yunusi hükümetin azınlık dilleri için çalışma yürüttüğünü açıklamıştır.¹¹⁶ Ağustos ayında ise Kürt Dili ve Edebiyatı İran'daki bütün üniversitelerde resmi bir bölüm olarak kabul edilmiştir. Fakat bölümlere öğrenci alımı henüz gerçekleşmemiştir.¹¹⁷ Eylül ayında ise 24 saat yayın yapacak Kürtçe bir televizyon kanalı açma hazırlığında olduğunu kamuoyuna açıklanmıştır.¹¹⁸

Kronoloji

- **1 Ocak:** Türkiye-İKBY arasında döşenen petrol boru hattı kullanıma açıldı.
- **29 Ocak:** Suriye Kürt Bölgesi'nde Cizire ve Kobani'den sonra Afrin'de de kanton yönetimi ilan edildi. Böylece demokratik özerk yönetimlerin ilanı tamamlanmış oldu.
- **21 Mart:** Abdullah Öcalan, Diyarbakır'daki Nevruz kutlamaları için yazdığı mektubunda barış çağrısını yineledi.
- **30 Nisan:** Irak Kürdistan Bölgesi'nde 9 yıl aradan sonra vilayet seçimleri yapıldı.
- **5 Mayıs:** PJAK, İran ile siyasi diyalog yürütmek için KODAR adında yeni bir oluşum kurdu.
- **17 Mayıs:** İran'daki Kürt mahkumlara yönelik idamlar Türkiye'de protesto edildi.
- **22 Mayıs:** Vilayet seçimleri sonuçları açıklandı. Sonuçlara göre KDP birinci; KYB ikinci; Goran ise üçüncü parti oldu.
- **22 Mayıs:** Türkiye-İKBY arasında döşenen petrol hattından akan petrol uluslararası piyasaya sunuldu. İlk yükleme United Leadership adlı tankere yapıldı.
- **26 Mayıs:** Diyarbakır'ın Lice ilçesinde 10 gün sürecek olan kalekol yapımı protestoları başladı. Bu protestolar sırasında 2 gösterici hayatını kaybetmiş; 10 asker yaralanmış ve bir uzman çavuş kaçırılmıştır.
- **13 Haziran:** IŞİD saldırıları karşısında Kerkük'ten çekilen Irak ordusunun yerini peşmerge güçleri aldı.
- **17 Haziran:** İKBY ve Irak merkezi yönetimi peşmerge güçlerinin Kerkük'te kalması konusunda anlaşta.
- **18 Haziran:** İKBY'nin yeni hükümeti kuruldu. Neçirvan Barzani yeniden başbakan oldu.
- **20 Haziran:** İKBY petrolünün bilinen ilk alıcısı İsrail oldu.
- **12 Temmuz:** KCK ana davasında tutuklu kimse kalmadı.
- **19 Temmuz:** İKBY denetimi altına aldığı Kerkük petrolünün satışına başladı.
- **30 Temmuz:** İKBY Başkanı Mesud Barzani BBC'ye verdiği röportajda bağımsızlık isteklerini artık saklamayacaklarını ve bunun için bağımsızlık referandumuna gideceklerini açıkladı.
- **3 Ağustos:** IŞİD Ezidilerin yaşadığı Şengal bölgesine saldırdı. Saldırıdan Sincar dağına kaçarak kurtulan binlerce kişi burada günlerce mahsur kaldı.

- **17 Ağustos:** İran'daki bütün üniversitelerde geçerli olacak şekilde Kürt Dili ve Edebiyatı bölümleri açılmasına izin verildi.
- **1 Eylül:** Irak Kürdistan Bölgesi'ne sığınan mülteci sayısının 1.4 milyona ulaştığı açıklandı.
- **16 Eylül:** Kobani IŞİD tarafından kuşatıldı.
- **28 Eylül:** ABD uçakları Kobani'de IŞİD'le çatışan YPG güçlerine yardım etmek için hava saldırıları gerçekleştirmeye başladı. Böylece ABD ilk kez Suriye hava sahasında operasyon yaptı.
- **6 Ekim:** IŞİD Kobani kent merkezine girdi. Böylece kent merkezinde sokak savaşları başladı.
- **6-7 Ekim:** Türkiye'de yaklaşık 40 ile yayılan Kobani protestoları yaşandı. Çatışmaya dönüşen protestolarda 50 kişi hayatını kaybetti.
- **17 Ekim:** IKBY Parlamentosu IKBY hükümetinin Suriye Kürt partilerini desteklemesi konusunda tavsiye kararı aldı.
- **22 Ekim:** TEV-DEM ile ENKS arasında Duhok Anlaşması imzalandı.
- **1 Kasım:** Peşmerge güçleri IŞİD ile savaşmak için Türkiye üzerinden Kobani'ye giriş yaptı.
- **14 Kasım:** IKBY ile Irak merkezi yönetimi petrol ihracı konusunda anlaşta. IKBY'nin günlük üretiminin yarısını Irak merkezi yönetimi ile gerçekleştirmesi kararlaştırıldı.
- **19 Kasım:** IŞİD tarafından IKBY'nin başkenti Erbil'e intihar saldırısı gerçekleştirildi. Saldırıda 4 kişi yaşamını yitirirken 29 kişi de yaralandı.
- **5 Aralık:** İran Kürt silahlı örgütleri ile görüşüğünü resmen açıkladı.
- **10 Aralık:** Peşmerge güçleri ile IŞİD çatışmalarında hayatını kaybedenlerin sayısı açıklandı. Rakamlara göre 727 peşmerge hayatını kaybetmiş; 3564 peşmerge yaralanmış ve 34 rütbeli asker de kayboldu.
- **11 Aralık:** KYB ve Goran Süleymaniye vilayetinin yönetimi konusunda anlaşmaya vardı.
- **22 Aralık:** İran'da cezaevlerinde gerçekleşen ve bir ayı aşkın devam eden açlık grevleri sona erdi.
- **29 Aralık:** Kobani savaşının bilançosu açıklandı. Buna göre 537 YPG/YPJ savaşçısı yaşamını yitirdi.

Notlar

- 1 Makalenin bu bölümünde şu çalışmadan yararlanılmıştır: Zana Baykal, Türkiye'nin Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi (IKBY) ile Olan Enerji İlişkileri (2002-2014) , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, 2014.
- 2 "UPDATE 2-Kurdistan oil flow to Turkey begins, exports await Iraqi consent", *Reuters*, 2 Ocak 2014.
- 3 "Irak'ta bütçe krizi derinleşiyor", *Al Jazeera Türk*, 7 Mart 2014.
- 4 "Ekonomik kriz içindeki Kürtler, Erbil'i suçluyor", *Taraf*, 6 Ekim 2014.
- 5 "Kürt petrolü uluslararası piyasalarda", *Al Jazeera Türk*, 22 Mayıs 2014.
- 6 Julia Payne ve Stephen Jewkes, "Under pressure from Baghdad, Italy warns oil traders off Kurdish tanker", 6 Haziran 2014.
- 7 "Türkiye ve Kuzey Irak'a iptal şoku!", *Milliyet*, 2 Haziran 2014.
- 8 "Kürt petrolü satılmıyor", *Al Jazeera Türk*, 6 Haziran 2014.
- 9 Julia Payne, "Israel accepts first delivery of disputed Kurdish pipeline oil", *Reuters*, 20 Haziran 2014.
- 10 Keith Wallis, "Kurdish oil cargo unloaded at sea, destination a mystery", *Reuters*, 31 Temmuz 2014.
- 11 Julia Payne ve David Sheppard, "EXCLUSIVE-Iraqi Kurds sell third major oil cargo, fourth heads to Croatia", *Reuters*, 15 Ağustos 2014.
- 12 Anna Driver ve Julia Payne, "U.S. to seize \$100 million of Iraqi Kurdish oil in tanker off Texas", *Reuters*, 29 Temmuz 2014.
- 13 "Türkiye'deki Kürt petrolü 42 milyon varil", *Rudaw*, 14 Şubat 2015.
- 14 "The Supreme Federal Court Rules Against Iraqi Minister of Oil's Request to Prevent KRG Oil Exports", 2014, <http://www.krg.org/a/d.aspx?s=040000&l=12&a=51789> (26 Aralık 2014).
- 15 "KRG requires Federal Oil Minister to cease interfering in KRG oil export", 2014, <http://www.krg.org/a/d.aspx?s=040000&l=12&a=51795> (26 Aralık 2014).
- 16 "Erbil-Bağdat petrolde anlaşta", *Al Jazeera Türk*, 14 Kasım 2014.
- 17 "Iraq's Kurds Keep One Eye on Iraqi Elections, Another on Local Polls", *Rudaw*, 30 Nisan 2014.
- 18 "PUK Releases Talabani Video, a Dozen Wounded by Celebratory Gunfire", *Rudaw*, 28 Nisan 2014.
- 19 "2014 Provincial Elections", *Rudaw*, 22 Mayıs 2014.
- 20 "2014 Provincial Elections; Results" *Rudaw*, 22 Mayıs 2014.
- 21 Zana Baykal, "2014 Kürdistan Bölgesi Vilayet Seçimleri", Ormer Perspektif Serileri, No:2 Haziran 2014.
- 22 "SÜLEYMANİYE KRİZİ - KYB ve Goran anlaşta", *Rudaw*, 11 aralık 2014.
- 23 "IKBY'de yeni hükümet kuruldu", *Anadolu Ajansı*, 18 Haziran 2014.
- 24 "Peşmerge ve IŞİD Kerkük'te karşı karşıya geldi, eller tetikte bekliyor", *Milliyet*, 13 Haziran 2014.
- 25 "Kürtler Kerkük'ün petrolünü satıyor", *Anadolu Ajansı*, 19 Temmuz 2014.
- 26 "Maliki'ye 'diktatör' suçlaması", *Al Jazeera Türk*, 9 Temmuz 2014.
- 27 "Musul'da böyle bir sonuç beklemiyorduk", *Anadolu Ajansı*, 15 Haziran 2014.

- 28 "Bağdat ile Erbil anlaştı, Peşmerge Kerkük'te kalacak", *CNN Türk*, 17 Haziran 2014.
- 29 "Barzani: Bağımsızlık referandumuna gideceğiz", *BBC Türkçe*, 1 Temmuz 2014.
- 30 "Bağımsızlık referandumu için yasa talebi", *Al Jazeera Türk*, 3 Temmuz 2014.
- 31 Nour Malas, Jeffrey Sparshott ve Julian E. Barnes, "ABD, Irak'a hava saldırısını onayladı", *WSJ Türkçe*, 7 Ağustos 2014.
- 32 Namık Durukan, "Şengal IŞİD'den geri alındı", *Milliyet*, 21 Aralık 2014.
- 33 "IŞİD ve Peşmerge Diyalı'da çatışıyor", *Al Jazeera Türk*, 30 Haziran 2014.
- 34 "Mahmur Peşmerge ve PKK'nın eline geçti", *Radikal*, 10 Ağustos 2014.
- 35 "Kürtler Musul Barajı'nı aldı", *Milliyet*, 17 Ağustos 2014.
- 36 "AÇIKLANDI - İşte IŞİD'le savaşın bilançosu...", *Rudaw*, 10 Aralık 2014.
- 37 "ERBİL'DE BOMBALI SALDIRI: 4 ölü, 29 yaralı", *Rudaw*, 19 Kasım 2014.
- 38 "IŞİD'e karşı hangi ülke ne yaptı, ne yapacak?", *Rudaw*, 3 Ekim 2014.
- 39 "7 ülke daha Kürtler'e silah verecek", *Rudaw*, 27 Ağustos 2014.
- 40 "Belçika'dan Kürdistan Bölgesi'ne 2 milyon Euro'luk yardım", *Rudaw*, 27 Ağustos 2014.
- 41 "Number of Refugees in Kurdistan: 1.4m", *Rudaw*, 1 Eylül 2014.
- 42 "'Rojava' için bilek güreşi", *Al Jazeera Türk*, 12 Aralık 2013.
- 43 Ramazan Yavuz, "Suriye'deki Kürtler üçüncü kantonda özerklik ilan etti", *Hürriyet*, 29 Ocak 2014.
- 44 "Suriyeli Kürtler özerklik ilan etti", *Al Jazeera Türk*, 7 Ocak 2014.
- 45 "Barzani'den PYD'ye özerklik resti", *Al Jazeera Türk*, 21 Şubat 2014.
- 46 "PYD'den rakiplerine engel", *Al Jazeera Türk*, 25 Nisan 2014.
- 47 "Yeni Kürt partisi liderini seçti", *Al Jazeera Türk*, 9 Nisan 2014.
- 48 "PYD muhalifleri gözaltına aldı", *Al Jazeera Türk*, 16 Nisan 2014.
- 49 Ramazan Yavuz, "Suriye Kürtleri ile Barzani arasında hendek' krizi", *Hürriyet*, 15 Nisan 2014.
- 50 "YPG Rabia sınır kapısının kontrolünü denetimine aldı", *Özgür Gündem*, 11 Haziran 2014.
- 51 "Peşmerge ve PYD bir araya geldi!", *Milliyet*, 15 Haziran 2014.
- 52 "Irak: Kürt güçleri Rabia'yı geri aldı", *Taraf*, 30 Eylül 2014.
- 53 Mutlu Çiviroğlu, "IŞİD neden sürekli Kobanê'ye saldırıyor?", *Radikal*, 10 Temmuz 2014.
- 54 "Kobani'de sokak savaşı başladı!", *Rudaw*, 6 Ekim 2014.
- 55 "Barzani'den dünyaya 'Kobani' çağrısı", *NTV*, 19 Eylül 2014.
- 56 "Barzani: Kobani'ye silah gönderdik", *Al Jazeera Türk*, 12 Ekim 2014.
- 57 "ABD Kobani'yi vurdu", *Hürriyet*, 28 Eylül 2014.
- 58 "ABD'nin YPG'ye verdiği silahların fotoğrafları yayımlandı", *CNN Türk*, 20 Ekim 2014.
- 59 "Peşmerge Kobani'ye geçti", *Milliyet*, 1 Kasım 2014.
- 60 "2014 Rojava bilançosu", *Özgür Gündem*, 29 Aralık 2014.
- 61 "ABD ile PYD'yi Barzani görüştü", *Al Jazeera Türk*, 17 Ekim 2014.
- 62 "'Tanıma değil tavsiye'", *Al Jazeera Türk*, 17 Ekim 2014.
- 63 "Barzani: Duhok anlaşması düşmanlara cevaptır!", *Rudaw*, 22 Ekim 2014.
- 64 "Öcalan: Barış için arafta bekliyoruz", *Milliyet*, 11 Ocak 2014.
- 65 "Öcalan'dan Barzani'ye mektup", *Radikal*, 25 Ocak 2014.

- 66 "Abdullah Öcalan'ın sorgu görüntüleri yayınlandı", *Radikal*, 6 Şubat 2014.
- 67 "Demirtaş: Seçimden sonra özerklik ilan edeceğiz", *Hürriyet*, 12 Şubat 2014.
- 68 "Barış arayışında kararlıyız", *Milliyet*, 22 Mart 2014.
- 69 "BDP'li milletvekilleri HDP'ye geçti", *Hürriyet*, 28 Nisan 2014.
- 70 Ferit Aslan, Bayram Bulut, "PKK'nın kaçırdığı çocukların ailelerinden oturma eylemi", *Hürriyet*, 20 Mayıs 2014.
- 71 "PKK'dan kaçırılan çocuk açıklaması", *CNN Türk*, 27 Mayıs 2014.
- 72 "Öcalan: İsteyen çocuklar aileleri ile görüştürülsün", *Radikal*, 3 Haziran 2014.
- 73 "Diyarbakır'da kritik toplantı", *Sabah*, 6 Haziran 2014.
- 74 "Gergin saatler", *Milliyet*, 27 Nisan 2014.
- 75 Namık Durukan, "Diyarbakır'da 2 uzman çavuş kaçırıldı, 9 asker yaralı", *Milliyet*, 27 Nisan 2014.
- 76 "Lice'de kaçırılan 2 uzman çavuş serbest", *Anadolu Ajansı*, 1 Mayıs 2014.
- 77 "Diyarbakır'da büyük gerilim", *Milliyet*, 26 Mayıs 2014.
- 78 "PKK Diyarbakır'da uzman çavuşu kaçırdı", *Radikal*, 27 Mayıs 2014.
- 79 "3 asker vuruldu!", *Milliyet*, 5 Haziran 2014.
- 80 "Lice'de olaylar çıktı: 2 ölü", *Milliyet*, 8 Haziran 2014.
- 81 "Diyarbakır'da bayrağı indiren yakalandı", *Al Jazeera Türk*, 9 Haziran 2014.
- 82 "Erdoğan: Hepsi bedelini ödeyecek", *Al Jazeera Türk*, 9 Haziran 2014.
- 83 "'Bayrağın indirilmesi provokasyon", *Milliyet*, 10 Haziran 2014.
- 84 "Diyarbakır'da kaçırılan uzman çavuş serbest bırakıldı", *Milliyet*, 21 Haziran 2014.
- 85 "TAHLİYE OLAN KCK'LILARDAN AÇIKLAMA", *Milliyet*, 2 Temmuz 2014.
- 86 Felat Bozarlan, "KCK'da tutuklu sanık kalmadı", *Hürriyet*, 12 Temmuz 2014.
- 87 "Çözüm süreci tasarısı yasalastı", *Anadolu Ajansı*, 10 Temmuz 2014.
- 88 "Lice'de askerler heykel yıktı : 1 ölü", *BBC Türkçe*, 19 Ağustos 2014.
- 89 Ferit Aslan, "HDP Öcalan ile görüşmek için bakanlığa başvurdu", *Hürriyet*, 25 Eylül 2014.
- 90 Ali Dağlar, "6-7 Ekim'in acı bilançosu 50 ölü", *Hürriyet*, 6 Kasım 2014.
- 91 Ahmet Yıldırım, "Cemil Bayık: Silahlı birliklerimizi Türkiye'ye geri gönderdik", *Hürriyet*, 11 Ekim 2014.
- 92 "YPG'LİNİN CENAZESİ CİZRE'DE DEFNEDİLDİ", *Milliyet*, 19 Ağustos 2014.
- 93 "Çözüm süreci hükümet programına girdi", *Radikal*, 1 Eylül 2014.
- 94 "Başbakan Davutoğlu Akil İnsanlar Heyeti ile buluştu", *CNN Türk*, 19 Ekim 2014.
- 95 "Öcalan: Süreç yeni aşamada", *Al Jazeera Türk*, 21 Ekim 2014.
- 96 "Öcalan'dan süreç için 4 ana başlık", *Al Jazeera Türk*, 1 Aralık 2014.
- 97 "Lice'de BDP ile HÜDA-PAR arasında kavga: 16 yaralı", *Radikal*, 30 Ocak 2014.
- 98 "HÜDA-PAR'dan BDP ve PKK'ya uyarı", *Al Jazeera Türk*, 30 Mayıs 2014.
- 99 "HÜDA-PAR'dan Kobani eylemleri raporu", *Al Jazeera Türk*, 28 Ekim 2014.
- 100 "Cizre'de cenaze gerilimi", *Al Jazeera Türk*, 27 Aralık 2014.
- 101 "Türkiye'de Kürdistan adıyla ilk parti kuruldu", *Milliyet*, 3 Ocak 2014.
- 102 "Kürdistan Özgürlük Partisi resmen kuruldu", *CNN Türk*, 12 Aralık 2014.
- 103 "İran, Kürdistan sınırını casus balonlarla koruyor", *Bas News*, 18 nisan 2014.

- 104 "İran, Kürdistan sınırındaki askeri güçlerini arttırıyor", *Bas News*, 25 Nisan 2014.
- 105 "İran, Kürdistan Bölgesi sınırlarını kapatıyor", *Bas News*, 24 Mayıs 2014.
- 106 "İran, Kürdistan sınırına askeri yığınak yapıyor", *Bas News*, 25 Mayıs 2014.
- 107 "PJAK'tan İran'a ikinci uyarı", *Bas News*, 29 Nisan 2014.
- 108 "PJAK KODAR'ı kurdu", *Milliyet*, 5 Mayıs 2014.
- 109 "İran danüstandinên ligel PJAKê red dîke", *Rudaw*, 9 Mayıs 2014.
- 110 "Peşmerge ile İran pasdarları çatıştı", *Bas News*, 18 Eylül 2014.
- 111 "Piştî 20 salan PDKa Rojhilat dîsa li dijî Îranê şer ragihand", *Rudaw*, 29 Eylül 2014.
- 112 "Doğu Kürdistan Fedailerî İran Pastarları ile çatıştı; 6 Pastar öldürüldü", *Bas News*, 1 Ekim 2014.
- 113 "Îranê bi fermî eşkere kir: Em bi partiyên Rojhilatê Kurdistanê re rûniştine", *Rudaw*, 5 Aralık 2014.
- 114 "Li dijî bidarvekirina kurdan li ser sînorê Îranê gireva birçîbûnê dest pêkir", *Rudaw*, 17 Mayıs 2014.
- 115 "Rayedarên hikûmeta Îranê hinek soz dan girtiyên siyasî yên kurd lê...", *Rudaw*, 22 Aralık 2014.
- 116 "Alîkarê Rûhanî: Em niha bernameya xwendina bi zimanê zikamkî amade dikin", *Rudaw*, 21 Ocak 2014,
- 117 "Li Îranê ziman û wêjeya kurdî bi fermî wek waneyeke zanîngehan hat pesendkirin", *Rudaw*, 17 Ağustos 2014.
- 118 "İran televizyoneke asmanî bi zimanê Kurdî vedike", *Rudaw*, 29 Eylül 2014.